

XÂY DỰNG, BAN HÀNH CHẾ ĐỘ CHÍNH SÁCH ĐỐI VỚI CÁN BỘ NGHIÊN CỨU TÀI NGUYÊN - MÔI TRƯỜNG BIỂN VÀ HẢI ĐẢO

ThS. DƯƠNG DUY ĐẠT

Lĩnh vực nghiên cứu, điều tra, khảo sát tài nguyên - môi trường biển và hải đảo có tầm quan trọng đặc biệt trong sự nghiệp xây dựng, phát triển kinh tế, quốc phòng, quản lý, bảo vệ chủ quyền quốc gia trên các vùng biển, hải đảo của đất nước. Đặc biệt trong điều kiện hiện nay, tình hình thế giới và biển Đông đang có nhiều diễn biến phức tạp, thì công tác điều tra, khảo sát môi trường biển và hải đảo để có đầy đủ luận cứ khoa học tham mưu cho Đảng, Nhà nước có những quyết sách, đúng đắn, sáng tạo lãnh đạo đẩy mạnh phát triển kinh tế, quốc phòng lại càng có vị trí quan trọng hơn bao giờ hết và đang là đòi hỏi khách quan cấp bách phải quan tâm đầu tư để phát triển.

Xuất phát từ tầm quan trọng của công tác phát triển kinh tế gắn với quốc phòng, quản lý, bảo vệ chủ quyền quốc gia trên các vùng biển, hải đảo của đất nước, trong những năm qua Đảng và Nhà nước đã quan tâm đầu tư cơ sở vật chất - kỹ thuật, mở rộng phạm vi và nâng cao chất lượng nghiên cứu, điều tra, khảo sát biển và hải đảo. Đặc biệt từ khi Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 47/2006/QĐ-TTg ngày 01/3/2006 phê duyệt Đề án tổng thể về điều tra cơ bản và quản lý tài nguyên - môi trường biển, đảo, thi công tác nghiên cứu, điều tra, khảo sát biển và hải đảo đã được đầu tư triển khai thiết thực, đồng bộ và tích cực, hiệu quả hơn.

Điều này được thể hiện rõ, cùng với việc ưu tiên và tăng cường đầu tư cơ sở vật chất - kỹ thuật cho công tác nghiên cứu, điều tra, khảo sát về biển và hải đảo. Nhà nước đã chú trọng đẩy mạnh xây dựng, đổi mới cơ chế, chính sách, chế độ đãi ngộ đối với lực lượng làm nhiệm vụ trên biển và hải đảo, nhằm đảm bảo quyền, lợi ích của họ, tạo động lực cho phát huy trí tuệ và sự gắn bó của người lao động đối với sự nghiệp phát triển kinh tế gắn với quốc phòng

vùng biển, hải đảo của tổ quốc. Sự quan tâm của Đảng, Nhà nước thể hiện rõ:

- Ngày 05/01/2005 Bộ Nội vụ đã ban hành Thông tư số 09/2005/TT-BNV về hướng dẫn thực hiện chế độ phụ cấp đặc biệt đối với cán bộ, công chức, viên chức và lực lượng vũ trang;

- Ngày 17/4/2006 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 83/2006/QĐ-TTg quy định về chế độ phụ cấp ưu đãi nghề khí tượng thủy văn thuộc ngành tài nguyên và môi trường;

- Ngày 31/8/2011 liên Bộ Nội vụ và Bộ Tài chính ban hành Thông tư Liên tịch số 08/2011/TTLT-BNV-BTC hướng dẫn thực hiện một số điều của Nghị định 116/2006/NĐ-CP về chính sách đối với cán bộ, công chức, viên chức và người hưởng lương trong lực lượng vũ trang công tác ở vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn;

- Ngày 04/6/2012 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 25/2012/QĐ-TTg quy định một số chế độ ưu đãi đối với sĩ quan, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, binh sĩ, công chức quốc phòng và công nhân quốc phòng thuộc lực lượng Cảnh sát biển Việt Nam;

- Ngày 12/10/2012 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 43/2012/QĐ-TTg quy định về chế độ đặc thù cho công nhân, nhân viên, viên chức một số ngành nghề trong công ty nhà nước. Trong đó đáng chú ý là quy định chế độ phụ cấp cho lực lượng làm việc trên biển là 232.000 đồng/ngày và tính vào khẩu phần ăn;

Mặc dù Đảng, Nhà nước ta ngày càng quan tâm đến việc thực hiện các chế độ, chính sách ưu đãi đối với lực lượng làm nhiệm vụ trên biển và hải đảo, tuy nhiên, đến nay lực lượng thực hiện nhiệm vụ nghiên

* Tổng Cục Biển và Hải đảo Việt Nam

cứu, điều tra, khảo sát tài nguyên - môi trường biển và hải đảo, một bộ phận quan trọng của lực lượng lao động đang hàng ngày, hàng giờ không quản ngại khó khăn, vất vả và hiểm nguy để có mặt ở mọi miền biển và hải đảo của tổ quốc tiến hành nghiên cứu, điều tra, khảo sát, để có được những luận cứ khoa học tham mưu cho Đảng, Nhà nước xây dựng chiến lược phát triển kinh tế, quốc phòng vùng biển và hải đảo vẫn chưa có văn bản nào quy định hoặc cho phép áp dụng các chế độ phụ cấp ưu đãi đã được quy định trên.

Mặt khác do đội ngũ cán bộ, viên chức nghiên cứu và điều tra biển, hải đảo hiện nay đang thuộc sự quản lý của nhiều Bộ, ngành nên mỗi Bộ, ngành lại có sự nhìn nhận, đánh giá khác nhau về đội ngũ này. Do vậy có sự vận dụng thực hiện chế độ chính sách của Đảng và Nhà nước khác nhau đối với đội ngũ cán bộ, viên chức nghiên cứu về biển và hải đảo. Dẫn đến tình trạng, có nhiều trường hợp cán bộ, viên chức cùng làm việc trong một môi trường, tính phức tạp của công việc như nhau, nhưng do ở các đơn vị khác nhau, lại được hưởng các chế độ, chính sách đãi ngộ khác nhau, điều này đã ảnh hưởng không nhỏ tới tư tưởng, cũng như công tác tổ chức quản lý cán bộ, viên chức.

Thực tế hiện nay cho thấy cùng làm việc trong lĩnh vực biển đảo nhưng cán bộ, viên chức làm việc ở một số ngành dịch vụ kỹ thuật, phục vụ khai thác tài nguyên trên biển (nhất là phục vụ cho ngành dầu khí). Hoặc viên chức và người lao động làm việc trên các tàu vận tải biển đang được hưởng mức lương, thu nhập cao hơn rất nhiều so với viên chức các đơn vị sự nghiệp Nhà nước làm công tác khảo sát, điều tra tài nguyên trên biển, đảo (thu nhập của thuyền trưởng từ 35 - 40 triệu đồng/tháng, của sỹ quan dao động từ 20 - 35 triệu đồng/tháng).

Ngay đối với viên chức làm việc trong lĩnh vực Y tế, Thống kê, biểu diễn nghệ thuật và tìm kiếm cứu nạn hàng hải đều đã có chế độ phụ cấp ưu đãi nghề. Nhưng riêng lĩnh vực nghiên cứu, điều tra biển và hải đảo, mặc dù điều kiện lao động và môi trường làm việc hết sức phức tạp và có tính chất nguy hiểm, công việc đòi hỏi quy trình kỹ thuật nghiêm ngặt, tính chính xác cao và cường độ lao động cao hơn bình thường.

Đặc biệt trong những năm gần đây do biến đổi khí hậu diễn ra ngày càng gay gắt, sự biến đổi thời tiết, khí hậu theo hai chiều đối lập nhau rất cực đoan,

nên viên chức làm công tác nghiên cứu, điều tra, khảo sát tài nguyên, môi trường biển và hải đảo phải làm việc trong môi trường ngày càng khó khăn, khốc liệt, phải thường xuyên đối mặt với các hiện tượng thiên tai nguy hiểm tiềm ẩn nhiều rủi ro về tính mạng. Điều kiện, môi trường làm việc như vậy, nên đòi hỏi cán bộ, viên chức phải có sức khỏe để đương đầu với sóng gió, phải tinh thông nghiệp vụ, để có khả năng ứng phó với các tình huống xấu và phải có lòng dũng cảm, yêu nghề để đảm bảo công việc được thường xuyên, liên tục và chính xác. Tuy nhiên cho đến nay chưa có chính sách phụ cấp ưu đãi nghề.

Thực trạng trên dẫn đến tình trạng tiền lương, thu nhập của cán bộ, viên chức các đơn vị sự nghiệp nhà nước làm việc trong lĩnh vực biển, đảo thấp hơn nhiều so với tiền công của lao động cùng loại đang làm việc trong lĩnh vực biển, đảo. Với mức thu nhập như vậy, đời sống của cán bộ, viên chức gặp nhiều khó khăn. Đặc biệt là chưa thực sự tương xứng với môi trường, điều kiện làm việc của họ, nên nhiều viên chức, thuyền viên không yên tâm gắn bó với nghề, một số xin thôi việc hoặc chuyển sang làm việc cho các đơn vị sự nghiệp khác có mức thu nhập cao hơn. Điều này gây ảnh hưởng trực tiếp, không nhỏ đến lĩnh vực nghiên cứu, điều tra về biển và hải đảo, đặc biệt là ảnh hưởng lớn tới thực hiện mục tiêu tại Nghị quyết số 09-NQ/TW về Chiến lược biển Việt Nam đến năm 2020 của Đảng và Chính phủ.

Trước thực trạng trên, trong thời gian qua, một số ngành, lĩnh vực gắn với môi trường biển, hải đảo đã chủ động vận dụng các chính sách của Nhà nước, xây dựng một số chế độ đặc thù, nhằm hỗ trợ cho cán bộ, công chức, viên chức trong ngành (ví dụ, như chế độ đối với lĩnh vực tìm kiếm cứu nạn hàng hải; cảnh sát biển...). Nhưng trong ngành tài nguyên và môi trường, hiện nay thì mới chỉ có lĩnh vực khí tượng thủy văn, ngày 17 tháng 4 năm 2006, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 83/2006/QĐ-TTg về chế độ ưu đãi nghề khí tượng thủy văn thuộc Bộ Tài nguyên và Môi trường. Thực hiện Quyết định này, Thông tư Liên tịch số 07/2006/TTLT-BTNMT-BNV-BTC ngày 02 tháng 8 năm 2006 giữa Bộ Tài nguyên và Môi trường - Bộ Nội vụ - Bộ Tài chính mới hướng dẫn thực hiện cho các đối tượng viên chức trong các đơn vị sự nghiệp sau được hưởng chế độ phụ cấp ưu đãi nghề:

- Viên chức các ngạch quan trắc khí tượng thủy văn;

- Viên chức các ngành dự báo khí tượng thủy văn;

- Viên chức trực tiếp làm nghề khảo sát tại các liên đoàn khảo sát; đoàn khảo sát; đội khảo sát địa chất, khí tượng, thủy văn, hải văn.

- Viên chức kỹ thuật trực tiếp làm nghề kiểm soát khí tượng, thủy văn, hải văn, khí tượng cao không, khí tượng nông nghiệp;

- Viên chức trực tiếp làm nhiệm vụ khảo sát khí tượng hải văn trên tàu nghiên cứu và khảo sát biển.

Như vậy, theo thông tư liên tịch này, chỉ có các đối tượng làm việc trong lĩnh vực nghiên cứu, điều tra, khảo sát tài nguyên, môi trường biển và hải đảo mới chỉ có một bộ phận nhỏ viên chức của Tổng cục Biển và Hải đảo Việt Nam thuộc Trung tâm Hải văn được hưởng chế độ phụ cấp ưu đãi nghề. Còn lại các lĩnh vực như: trắc địa bản đồ biển, địa chất - khoáng sản biển, điều tra tổng hợp các đặc điểm kinh tế - xã hội, nghiên cứu dự báo biển và nghiên cứu xây dựng, đánh giá chính sách phục vụ quy hoạch, quản lý tổng hợp và thống nhất về biển, hải đảo chưa được hưởng chế độ ưu đãi nào. Mặt khác, tuy bộ phận thuộc trung tâm Hải văn được hưởng chế độ phụ cấp ưu đãi nghề, nhưng do chế độ phụ cấp này quy định chung cho lĩnh vực Khí tượng Thủy văn, nên chưa thực sự phù hợp với lĩnh vực biển và hải đảo, điều này tạo nên sự thiếu công bằng ngay trong lực lượng làm nhiệm vụ về biển và hải đảo.

Đây chính là lý do khiến cho việc tuyển dụng lao động và thu hút nhân tài cho nghiên cứu, điều tra, khảo sát biển, đảo thời gian qua gặp rất nhiều khó khăn. Trước yêu cầu phát triển kinh tế, quốc phòng trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế. Việc nghiên cứu xây dựng chế độ, chính sách và phụ cấp đối với viên chức làm việc trong các đơn vị sự nghiệp thuộc lĩnh vực nghiên cứu, dự báo, điều tra, khảo sát tài nguyên, môi trường biển và hải đảo có vai trò rất quan trọng và cấp bách. Để tạo động lực cho viên chức, người lao động làm việc trong lĩnh vực biển và hải đảo yên tâm gắn bó với nghề, nỗ lực phấn đấu vượt qua mọi khó khăn, hiểm nguy hoàn thành tốt nhiệm vụ nghiên cứu, điều tra biển và hải đảo.

Để có cơ sở khoa học có sức thuyết phục cao trong xây dựng, thực hiện chính sách phụ cấp ưu đãi nghề, theo chúng tôi các yếu tố đặc thù về môi trường làm việc, điều kiện làm việc của các đối tượng cán

bộ, công chức, viên chức, người lao động sau đây cần có chính sách phụ cấp ưu đãi nghề:

Nhóm thứ nhất: Cán bộ, viên chức và người lao động làm việc thường xuyên trên các tàu, phương tiện khảo sát biển (có trình độ từ sơ cấp đến đại học). Đây là nhóm mà công việc của họ đòi hỏi phải đi biển thường xuyên, điều kiện làm việc khắc nghiệt, mức độ nguy hiểm cao, các điều kiện sinh hoạt vật chất và tinh thần rất khó khăn. Nhất là hiện nay đối với các thuyền viên làm việc trên các tàu chuyên dụng, các loại tàu này đều đã cũ và chưa được thiết kế để chịu các cấp sóng lớn. Các viên chức đang làm việc tại các trạm phải túc trực thường xuyên, công việc đòi hỏi độ chính xác cao, phải tuân thủ đúng quy trình kỹ thuật, theo lộ trình đã định trước không kể ngày, đêm. Ngay cả khi có giông, bão, sóng gió, thời tiết phức tạp, khi các phương tiện vận tải biển phải tìm nơi trú ẩn an toàn thì cán bộ, viên chức làm công tác này vẫn phải cố gắng hết sức mình trong những điều kiện còn có thể để thực hiện theo đúng lộ trình đã định sẵn. Do điều kiện, môi trường làm việc như vậy, nên những công việc của cán bộ, viên chức, người lao động bộ phận này sức khỏe giảm sút nhanh, độ tuổi gắn bó với nghề không lâu.

Nhóm thứ hai: Cán bộ, viên chức làm công tác quan trắc, giám sát tài nguyên và môi trường ở các cơ sở kỹ thuật, điển hình như các trạm quan trắc cố định ở ven biển và trên hải đảo (có trình độ từ sơ cấp đến đại học). Bộ phận này phải túc trực 24/24h, ngay cả những khi thời tiết khắc nghiệt nhất như: bão đổ bộ qua trạm, giông sét, lốc xoáy, sóng to, gió lớn,... họ vẫn phải bám trụ để thu thập số liệu kịp thời phục vụ cho công tác. Đây là nhóm có môi trường làm việc gắn chặt với biển, đảo, tuy ít nguy hiểm hơn nhóm thứ nhất, nhưng cũng gặp rất nhiều khó khăn về sinh hoạt do làm việc tại địa bàn cơ sở hạ tầng kinh tế chậm phát triển (thiếu trường học, bệnh viện, mạng lưới giao thông chưa thuận lợi, hệ thống cung cấp điện, nước sinh hoạt còn thiếu thốn v.v...) đời sống tinh thần cũng rất khó khăn, như hạn chế giao tiếp xã hội, cuộc sống gần như bị cô lập, con cái phải gửi đi học nhờ ở nơi khác... Cơ hội phát triển các giá trị nghề nghiệp của bộ phận này cũng rất thấp (ít có điều kiện tiếp cận thông tin, ít được bồi dưỡng nâng cao trình độ).

Nhóm thứ ba: Cán bộ, viên chức làm công tác nghiên cứu, dự báo, điều tra, khảo sát (có trình độ

cao đẳng, đại học, sau đại học) trong các lĩnh vực chuyên môn sâu (hải dương học, hải văn, đo đạc biển... thường phải đi làm việc trên biển theo yêu cầu, nhiệm vụ chuyên môn. Đây là nhóm mà thời gian làm việc ít gắn với môi trường biển, đảo hơn hai nhóm trên, nhưng nhóm này thường đòi hỏi có trình độ chuyên môn cao, được đào tạo bài bản, nên nhóm này cơ hội phát triển nghề nghiệp tốt hơn (cơ hội lựa chọn ngành nghề khác có điều kiện sinh hoạt tốt hơn của nhóm này nhìn chung cao hơn) so với hai nhóm nêu trên.

Tuy nhiên, do nhóm này có điều kiện và cơ hội phát triển tốt hơn nên nếu không được chăm lo và quan tâm thích đáng thì khó có thể khuyến khích họ gắn bó lâu dài và toàn tâm, toàn ý với nghề. Như vậy sẽ không có chất lượng, hiệu quả cao trong thực hiện nhiệm vụ. Thực tế cho thấy, thời gian đầu khi còn trẻ, trình độ, kinh nghiệm chưa nhiều thì họ gắn bó với tổ chức, nhưng đến khi trình độ, kinh nghiệm được nâng lên, nếu không được quan tâm đúng mức về cơ chế, chính sách thì họ sẵn sàng chuyển sang môi trường làm việc khác có tiền lương, thu nhập và điều kiện làm việc tốt hơn. Như vậy dẫn đến tình trạng các đơn vị sự nghiệp Nhà nước làm việc trong lĩnh vực biển đảo, luôn thiếu nghiêm trọng cán bộ, viên chức có trình độ chuyên môn nghề nghiệp cao, có kinh nghiệm và tâm huyết với nghề nghiên cứu điều tra, khảo sát về biển, đảo.

Nhóm thứ tư: Cán bộ, công chức hành chính làm nhiệm vụ quản lý hoạt động nghiên cứu, điều tra, khảo sát biển và hải đảo (có trình độ đại học, sau đại học) ở các cơ quan hành chính Nhà nước hoặc các đơn vị sự nghiệp (bộ phận quản lý khoa học, kế hoạch - tài chính, tổ chức cán bộ thuộc lĩnh vực biển, đảo...). Đây là bộ phận có số lượng lao động không nhiều so với các bộ phận trên. Tuy nhiên, bộ phận này lại có ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng, hiệu quả công tác nghiên cứu, điều tra về biển và hải đảo, bởi chính họ là người trực tiếp có trách nhiệm tham mưu, xây dựng kế hoạch nhiệm vụ chuyên môn, trực tiếp giao khoán, kiểm tra, đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu điều tra, khảo sát, sau đó là trực tiếp quản lý, khai thác, sử dụng các sản phẩm, công trình nghiên cứu, điều tra về biển và hải đảo.

Mặt khác yêu cầu thực tế của công tác tổ chức, quản lý công tác nghiên cứu, điều tra, khảo sát, khai thác kết quả nghiên cứu, điều tra, khảo sát đòi hỏi nhóm này cần phải thường xuyên bám sát thực tế, nắm chắc tình hình tại các vùng biển, hải đảo để có

những biện pháp quản lý phù hợp. Đặc biệt có một số vị trí công tác của nhóm này đòi hỏi trách nhiệm cao về bảo mật thông tin và tính độc lập, khách quan, khoa học trong thẩm định, đánh giá nhiệm vụ chuyên môn. Do vậy, cũng cần có những điều chỉnh nhất định về chế độ, chính sách cho nhóm này, thực tế nhóm này đến nay hầu như chưa được hưởng bất kỳ chế độ ưu đãi gì hơn so với cán bộ, công chức hành chính nói chung.

Ngoài ra, hiện nay vấn đề thu hút viên chức có trình độ và tay nghề cao vào làm việc tại các đơn vị sự nghiệp thuộc Tổng cục đang trở nên hết sức bức xúc. Trong khi đó việc tuyển dụng và đào tạo mới viên chức đáp ứng yêu cầu công việc rất tốn kém cả về thời gian và kinh phí. Vì vậy cần có một chế độ tiền lương mang tính thu hút hay chí ít cũng là giữ được viên chức yên tâm gắn bó với nghề, nỗ lực phấn đấu hoàn thành tốt nhiệm vụ nghiên cứu, điều tra, khảo sát tài nguyên, môi trường biển và hải đảo.

Trên đây là một số suy nghĩ, đề xuất, rất mong các cơ quan chức năng Nhà nước quan tâm để có được những cơ chế, chính sách phù hợp, để tạo động lực thúc đẩy mạnh mẽ phát triển kinh tế biển gắn với quốc phòng, nhằm giữ vững toàn vẹn lãnh thổ, biển, đảo của tổ quốc. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ luật Lao động ngày 18 tháng 6 năm 2012;
2. Luật Viên chức ngày 15 tháng 11 năm 2010;
3. Thông tư số 09/2005/TT-BNV, ngày 05/01/2005 của Bộ Nội vụ về hướng dẫn thực hiện chế độ phụ cấp đặc biệt đối với CBCCVC và lực lượng vũ trang;
4. Quyết định số 83/2006/QĐ-TTg ngày 17/4/2006 của Thủ tướng Chính phủ quy định về chế độ phụ cấp ưu đãi nghề khí tượng thủy văn thuộc ngành tài nguyên và môi trường;
5. Thông tư Liên tịch số 08/2011/TTLT-BNV-BTC ngày 31/8/2011 của Bộ Nội vụ, Bộ Tài chính hướng dẫn thực hiện một số điều của Nghị định số 116/2006/NĐ-CP về chính sách đối với CBCCVC và người hưởng lương trong lực lượng vũ trang công tác ở vùng có điều kiện KT- XH hội đặc biệt khó khăn;
6. Quyết định số 25/2012/QĐ-TTg ngày 04/6/2012 của Thủ tướng Chính phủ quy định một số chế độ ưu đãi đối với sĩ quan, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, binh sĩ, công chức quốc phòng và công nhân quốc phòng thuộc lực lượng Cảnh sát biển Việt Nam;
7. Quyết định số 43/2012/QĐ-TTg ngày 12/10/2012 của Thủ tướng Chính phủ quy định về chế độ đặc thù cho CNVC một số ngành nghề trong công ty Nhà nước.